

YRKES-VM

Ester Wikström blev
bästa svensk någonsin

PROFILEN

Peter Hjelm vågade
– och vann

KRÖNIKAN

Hur gör man den grafiska
industrin synlig?

Print & packaging

Grafiska Företagen 4 | december 2017

”De studenter som
gör sin praktik här
hos oss, sköter sig
och snappar upp
kunskaper.”

EMMA MEURLING
SMURFIT KAPPA, ESLÖV

MEDLEM

Dra nytta av juridisk
hjälp

ATT GÖRA

Se om huset inför GDPR

FOKUS

ISO-standarder som
förenklar leverans

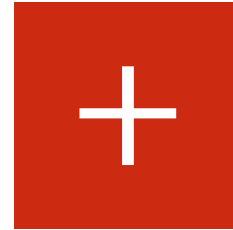
Frustrationen sådde fröet till
CLAES MAGNUSSONS
digitala mission

NYA TAG FÖR NYA FÄRDIGHETER

TEMA / SID 8:

SÅ BOTAS BRIST PÅ KOMPETENS

– Yrkes-VM och validering ska fylla luckorna

SAVE THE DATE:

Print Next 2018 – Vårens hetaste nätverksträff

Grafiska Företagen och GrafKom satsar stort på gemensamt evenemang.

► **GrafKom är ett medlemsnätverk** för företag och organisationer intresserade av utvecklingen och de nya möjligheterna med grafisk kommunikation i en alltmer digital värld. Medlemmarna är alltifrån de största grafiska företagen till mindre tryckerier, copyshops, interntryckerier, grafiska skolor, maskin- och materialleverantörer och reklamköpare.

I april 2018 kommer Grafiska Företagen och GrafKom tillsammans anordna Print Next. En gemensam satsning för att skapa branschens största nätverksträff. Grafiska Företagens årsmöte kommer att hållas i samband med evenemanget under förmiddagen den 25 april, men boka in både 25 och 26 april för hela programmet Print Next. Mer information kommer under vintern/våren.

Vad? Print Next

När? 25 – 26 april

Mer info: Under vintern/våren

Grafiska Företagen är bransch-
och arbetsgivarorganisationen
för den grafiska industrin.
grafiska.se

grafiska
FÖRETAGEN

Innehåll

NYA VÄGAR TILL KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN

8-15 **TEMA** Samtidigt som hjulen rullar allt fortare i den svenska industrin, får svenska företag allt svårare att fylla sina behov av kompetent personal. Men medicin är på gång – det finns idag flera olika initiativ som syftar till att säkra tillväxten av kompetenta medarbetare i industriföretagen. Två av dem är Yrkes-VM och branschvalidering.

- 4** **SPANINGEN** Han har retat gallfeber på branschen i 30 år med sina ständiga förutsägelser om tekniska landvinningar. Men rätt har han haft. Möt årets mottagare av Branschens pris, Claes Magnusson.
- 6** **KORTFATTAT** Företagshälsan funkade – och det är dags att börja förbereda för GDPR.
- 7** **PROFILEN** Danagård Lithos vd Peter Hjelm -----> vågade satsa på en flykting.
- 16** **FOKUS** Det finns gott om ISO-standarder för tryckerier – men också för deras leverantörer.
- 17** **KRÖNIKAN** Trydells Elisabeth Trydell tycker det är dags att grafiska branschen kliver ut i strålkastarljuset.
- 18** **ARBETSGIVARE** Digitaliseringen har varit temat på flera av föreningarnas höstmöten.
- 20** **MEDLEM** Ta del av dina medlemsförmåner! Ljusare konjunktur i den grafiska industrin
- 22** **MEDARBETAREN** Linus Ljungström är ny kommunikativ hos Grafiska Företagen. ----->

Peter Hjelm:
– Han har verkligen varit en resurs under perioden med sammanslagning. Han har hög arbetsmoral, är ambitiös och på vissa sätt inte så "svensk".

Linus Ljungström:
– Jag ser verkligen fram emot att få jobba bredare med medlemsföretagen.

Print & Packaging – en del av Arbio AB.
Utgivning Grafiska Företagen, Storgatan 19,
Box 555 25, 102 04 Stockholm
Ansvarig utgivare Maria Wikström
Redaktion Maria Wikström, Linus Ljungström, Per Torberger
Formgivning Irons Design
Tryck Trydells Tryckeri
Papper MultiArt Matt, inlaga 130g, omslag 170g
Omslagsfoto Anette Persson

REDAKTÖREN

Validering kan säkra osäker framtid

Sedan flera år tillbaka bromsas stora delar av Sveriges industri upp i sin utveckling. Det beror på ett problem som är lika i väldigt många branscher – bristen på kompetens.

Om detta vittnar braskande rubriker. "Brist på kompetens hämmar teknik- och designföretagen". "Bristen på kompetens största hindret för tillväxt". "Satsning på järnvägen hotas av kompetensbrist".

Lyckligtvis händer det saker. Utbildningsväsendet vridet och vänder på frågan om vad de egentligen ska utbilda till. Initiativ som Teknikcollege bidrar med fler utbildningsplatser och utbildningar anpassade efter industrins verkliga behov.

Validering är ytterligare ett sätt att sätta fokus på kompetens och något Grafiska Företagen arbetar med just nu. Validering handlar om att mäta kunskapsnivån hos en individ genom tester och kan användas både för att säkerställa att en person verkligen har en viss kunskap, för att vidimera att en person har kunskaper som kanske inte syns på andra sätt, och för att få en bild av vilken kompetens som finns till exempel inom företaget. I detta nummer av Print & Packaging kan du läsa mer om vad valideringsprojektet går ut på och hur det genomförs.

I dessa tider av omställning inom grafiska branschen (och samhället i stort) är kompetensutveckling kanske mer aktuellt än någonsin tidigare. När människors levnadsmönster och behov kraftigt förändras och nya tjänster och produkter tar över på många områden, krävs av de företag som vill fortsätta att ha en roll att spela på marknaden att de lyckas uppdatera både sitt utbud och dem som ska producera det.

Årets mottagare av Branschens pris, Malmö Yrkes- högskolas rektor Claes Magnusson, har alltid haft känslspröten placerade lite längre fram än många av oss andra. Det har gjort att han tidigt har förstått åt vilket håll utvecklingen är på väg. Men det som skiljer Claes Magnusson från majoriteten är inte det, utan att han accepterat och välkomnat förändringen. Därför har han i 40 år ständigt digitaliserat sin vardag, på ett eller annat sätt. Missa inte intervjun med Claes på sidan 4!

Maria Wikström
Bransch- och kommunikationschef
maria.wikstrom@grafiska.se

Om Claes Magnusson hade fötts ett halvt sekel tidigare hade han förmodligen blivit kvar på Karlskronavarvet som generationerna före honom. Men nu växte han upp i början av persondatorns era. I stället för att bygga båtar blev digitaliseringen hans kall.

TEXT & FOTO ROLAND WIRSTEDT

Prisad sanningssägare tror på **breddat** erbjudande

Han finns dock kvar i varvsmiljön. Vi träffas på Minc, Malmö Incubator, som ligger på Kockums gamla varvsområde i Västra Hamnen. Nere i den stora foajén är det fullt med studenter och förhoppningsfulla startup-företagare som sitter lutade över sina datorer.

Efter en del meckande med ett bokningsprogram hittar Claes Magnusson ett sammanträdesrum som ska vara ledigt. Vi knallar dit.

När han fick GYF:s stora branschpris på årets Bok- och Biblioteksmässa kallades han för en "visionär missionär". En välfunnen formulering som beskriver att Claes Magnusson oförtröttligt har predikat digitaliseringens förtjänster och pekat ut dess riktning under drygt 30 år.

Missionsarbetet i den grafiska branschen började med att Claes Magnusson var frustrerad. Det var i mitten av åttiotalet och efter några års studier på Lunds Universitet arbetade han som reklamare och irriterade sig på att han inte hade kontroll över sina original. På den tiden sändes utskrivna texter iväg och fotosattes i spalt.

Claes Magnusson köpte in en Macintosh-dator och lyckades efter en hel del pyssel själva ta fram tryckfärdiga original direkt från datorn.

– Gjorde man rätt blev det riktigt, riktigt bra, säger han.

Ryktet spred sig i branschen om att Claes Magnusson hade hittat lösningen och allt fler tog kontakt och ville att han skulle komma och hjälpa dem.

– Jag hade ingen affärsplan utan det bara blev så. Jag slutade min anställning och åkte land och rike runt och höll kurser.

Efter ett tag insåg han att det vore smartare att i stället för att flänga runt samla de intresserade på en plats.

– Det var starten för Macmeckarna. Jag drog

igång företaget i april 1987, för trettio år sedan, men det känns som om det vore igår, säger han och skakar lite misstroget på huvudet.

Verksamheten växte och kom att bli en viktig faktor när dagspressen digitaliserades. Macmeckarna låg bakom Aftonbladets första nyhetssida på nätet. Företaget såg till att landets morgontidningar kunde lägga upp valresultat för riksdagen 1994 på sina hemsidor. Samma år höll Claes förmodligen Sveriges första webbutbildning i Malmö. Något år senare är han med om att starta Academedia, som i dag är landets största friskola.

– Men det är inte min förtjänst. Vi startade företaget därför att vi var intresserade av att utveckla e-learning. Det var när investmentbolaget Bure klev in tio år senare som tillväxten tog ordentlig fart, men då lämnade jag Academedia.

En viktig lärdom som Claes Magnusson fick med sig från både Mackmeckarna och Academedia är att inte dra på sig en massa lokaler och fast anställda medarbetare.

– När verksamheterna växte fick jag ägna väldigt mycket tid åt att hitta beläggning för våra lokaler. Det kändes mer som om jag var i fastighetsbranschen än i IT-branschen. Resultatet blev ibland något konstruerade utbildningar, som PC-körkort och annat, som inte alltid var särskilt roligt för lärarna eller givande för eleverna.

I dag driver Claes Magnusson två bolag: Macmeckarna AB och Sveriges Yrkeshögskola AB. Under det sistnämnda bolaget sorterar en rad bifirmor med registrerade varumärken som Malmö Yrkeshögskola, Skånes Yrkeshögskola, Gotlands Yrkeshögskola och så vidare.

Här gäller det att vara väldigt flexibel eftersom de olika utbildningarna hittills bara har beviljats två starter åt gången av Myndigheten för yrkeshögskolan. Därför har utbildnings-

anordnaren inte kunnat veta om kursen, oavsett god beläggning, skulle få fortsätta. Denna ständiga omprövning har vållat mycken oro både bland skolor och studenter som sökt kurserna. Claes Magnusson har även han fått nobben när det gäller nya utbildningar.

Därför är det något överraskande att han närmast håller ett lovtal över YH-utbildningens upplägg när det kommer på tal.

Han gillar det nära samarbetet med det lokala näringslivet, som i praktiken styr kursutbudet, och citerar Pia Enochsson, den första generaldirektören för YH-myndigheten, som sa att den nya yrkeshögskolan ska vara ett tätläger, inte ett marmorpalats.

– Även om jag själv drabbas tycker jag det är bra att myndigheten rör om och ser över kursutbudet med jämna mellanrum.

Och alla gillar YH-utbildningen på grund av dess track record där nio av tio får jobb efter genomgången kurs. Politikerna är väldigt förtjusta och i regeringens budget för 2018 sker det en kraftig utbyggnad av antalet YH-platser. Det innebär bland annat att antalet kursstarter kommer att utökas från dagens två till att praxis blir tre, men med möjlighet på upp till fem kursstarter.

De "tätläger" som Claes Magnusson har rest har sin bas på olika inkubatorer runt om i landet. Just nu finns hans yrkeshögskolor på nämnda Minc i Malmö, Ideon i Lund och Mindpark i Helsingborg. Här finns flexibiliteten när det gäller lokaler och nätverk med hög IT-kompetens. Dessutom är det en stimulerande miljö för studenterna.

– Många av dem som går våra utbildningar startar egna företag. En del för att de hoppas bli uppköpta av Google och bli miljardärer, men många gör det därför att de nya jobben sällan är heltidsjobb. Det finns få företag som

exempelvis behöver ha en heltidsanställd app-utvecklare. På inkubatorerna kan studenterna få all hjälp de behöver med sitt nya företag och sin affärsidé, säger Claes Magnusson.

Ny kurs skapar multikompetens

När det gäller hans tankar om framtiden kan den kanske bäst illustreras med en kurs som Malmö Yrkehögskola anordnar. Den heter Content producer.

– För 25 år sedan hade det varit en utbildning till grafisk originalare. Nu handlar det om att kunna skapa innehåll till alla plattformar som webb, mobil, video och så vidare, men självklart även trycksaker. Flera reklambyråer sänder hit sina medarbetare för att uppdatera sina kunskaper. Deras gamla kunnande tillsammans med den nya ger dem en fantastisk multikompetens.

Han tror även att den grafiska branschen måste agera. Erbjud lösningar och tjänster till flera plattformar där det gedigna grafiska kunnandet är en konkurrensfördel.

– Kunderna ser ju en trygghet i sin grafiska leverantör, som har gjort deras katalog i hundra år. De vill att samma företag även ska göra deras digitala presentation för mobilen och webben. Jag vet att några företag har gått på nitar och att det inte är lätt att satsa på nya affärsområden på en vikande marknad, men jag tror det är den vägen man måste gå.

Claes Magnusson har sysslat med lärande och digitalisering under större delen av sitt yrkesliv. Han har suttit med i mängder av kommittéer och varit på flera konferenser som har behandlat den svenska skolan och digitaliseringen.

– Det där arbetet har pågått i snart tio år, men inget har hänt. Vi kommer ingenstans. Jag flög i taket när jag fick klart för mig att Skolverket hade siktet inställt på 2022, då ska man vara klar med den här förändringen. Jag menade: varför inte nästa år?

Hans analys är att Skolverket är så rädda för att göra fel att man väljer att göra ingenting alls. Under tiden är det flera årskullar av barn som inte får någon vettig inblick i vad digita-

Claes Magnusson tror på praktiken, att göra saker. Och det har varit en ledstjärna i hans lärargärning och som företagare i utbildningsbranschen. Det får inte bli för mycket teori, då tappar han intresset.

liseringsen betyder genom att exempelvis lära sig enklare programmering.

I Storbritannien har BBC tagit fram en mikrorets, ”microbit”, som går att programmera. Med den kan barnen exempelvis skapa egna spel eller styra sina elektroniska leksaker. Flera år i rad har BBC delat ut microbiten till alla femteklassare i landet.

– Jag önskar att Skolverket hade gjort något liknande här hemma i stället för att lägga pengarna på möten och konferenser. Nu ställer framsynta svenska föräldrar sina barn i kö till privata initiativ som CoderDojo och

Barnhack. Och det är ju bra, men på det sättet när man ju bara ett litet fåtal.

För egen del drömmer Claes Magnusson om att starta en privat högskola, som skulle motsvara akademiens fjärde, femte år, alltså en magister eller masterutbildning.

– Det är många som har läst på universitet och högskola som hör av sig. De har varit ute några år och jobbat och har hunnit bli dryga trettio år och känner att de vill fräscha upp sina kunskaper. En sådan privat högskola ska jag starta härnäst, säger Claes Magnusson. ●

Claes Magnusson:

»Jag hade ingen affärsplan utan det bara blev så.«

Ålder: 58 år.

Familj: Är gift och har tre barn. Ett tvillingpar som är nio år och en storebror som är elva. Alla pojkar.

Från: Född och uppvuxen på Tjurkö i Karlskrona skärgård.

Bakgrund: Jobbade ett år på Karlskronavarvet innan han flyttade till Lund och läste ADB och statskunskap. Har gått den så kallade rektorsutbildningen.

Fritid: På fritiden är det barnen som gäller.

Branschens pris

Grafiska Yrkenas Främjande (GYF) är Grafiska Företagens och Medieföretagens gemensamma stiftelse med ändamål att ge bidrag till undervisning och utbildning inom den grafiska industrin, gynna vetenskaplig forskning inom det grafiska området samt på andra sätt främja de grafiska yrkena. Stipendierna delas ut varje år under Bok- & Biblioteksmässan i Göteborg.

I år fick Claes Magnusson det så kallade Branschpriset på 100 000 kronor.

"Välkommen satsning på Yrkehögskolan ger bitter eftersmak"

► **14 000 nya platser** på Yrkehögskolan fram till 2022 – säger regeringen.

Men för 2018 handlar det bara om ett tillskott på 1 000 platser. Det innebär att de företag som idag behöver anställa, lämnas i sticket och får vänta ett bra tag på eventuella kompetenstillskott.

– Det är positivt att regeringen uppmärksammar Yrkehögskolan, samtidigt ger en sådan baktung satsning en lite bitter eftersmak.

Risken är stor att företag missar möjligheter att utvecklas på grund av svårigheten att hitta kvalificerade medarbetare, säger **Henrik Smedmark**, kompetensförsörjningsexpert på Grafiska Företagen.

"Arbetsseger" kring högskolebehörighet för yrkesprogrammen

► **Yrkesprogram som ger** högskolebehörighet, utan att det sker på bekostnad av yrkesutbildningen. Det är något arbetsgivarsidan jobbat för länge. Nu har arbetet gett resultat.

I en promemoria föreslog utbildningsdepartementet tidigare i höstas att kurser som ger högskolebehörighet ska läggas till i alla nationella program i gymnasieskolan, utan att minska tiden för yrkesämnena.

– Det här är en riktig arbetsseger. Frågan har drivits hårt under flera år av arbetsgivare och tack vare enträget arbete har vi nu nått framgång. Vi har visat att såväl yrkeskompetens och högskolebehörighet är viktigt och möjligt att kombinera genom Teknikcollege, säger Henrik Smedmark, kompetensförsörjningsexpert på Grafiska Företagen.

GDPR

Dags att skaffa koll

► **Den 25 maj 2018** träder EUs nya allmänna dataskyddsförordning (GDPR) i kraft i Sverige och hela EU. Innan dess bör ditt företag åtminstone ha kartlagt vilka personuppgifter det hanterar, och var det görs. Har du inte redan gjort detta, är det dags att ta tag i frågan nu.

Ett bra sätt att få djupare inblick i vad dataskyddsförordningen innebär och vad den betyder för ditt företag är att delta på Datainspektionens kurser.

Kurserna annonseras på datainspektionen.se/utbildning/

Avtal om etableringsanställningar träffat – men GS står utanför

► **Nyligen träffade fack och arbetsgivare** en principöverenskommelse om etableringsanställningar för att underlätta för nyanlända och långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden. Parterna ska nu ta överenskommelsen vidare i förhandlingar med regeringen. Ett antal fackförbund, bland annat GS-facket, har dock meddelat att de nu väljer att stå utanför förhandlingarna.

– Det är beklagligt att GS-facket väljer att lämna det fortsatta arbetet att få in fler på arbetsmarknaden. Vi har en arbetskraftsbrist i våra branscher och de system som parterna har idag, som till exempel yrkesintroduktionsanställningar, har inte gett de resultat som vi önskade. Etableringsanställningarna hade kunnat bli den lösning som vår bransch behöver och göra det möjligt att stärka hela partsmodellen vilket GS-facket nu väljer att avstå från, säger Eva Glückman, förhandlingschef på Grafiska Företagen.

Läs mer om etableringsanställningarna på grafiska.se

8/10

... företag använder företagshälsa och andra experttjänster inom arbetsmiljö och rehabilitering. Med goda resultat, dessutom.

► **Det är slutsatsen av** en rapport som Svenskt Näringsliv tagit fram i samarbete med sina motparter på arbetstagsidan, LO och PTK.

Bättre arbetsmiljö, lägre sjukfrånvaro och bättre fysisk och psykisk hälsa är några av effekterna av arbetet som vittnas om. Effekterna rapporteras både av arbetsgivare och arbetstagarare, på stora och små företag och över hela landet.

Rapporten kan laddas ner som pdf från svensktnaringsliv.se
Ange sökord: "hur använder företag arbetsmiljö"

"I det enkla bor det vackra."

Ernst Kirchsteigers bevingade citat finns nu förevisat på egendesignade produkter och förpackningar.

Källa ernstform.se.

Vågat utspel gav jackpot

I våras klev en ung man från Irak in på **Danagård Litho** i Ödeshög och undrade om de hade ett jobb till honom. Det hade de. Vd Peter Hjelm ångrar inte att de vågade satsa på ett helt oprövat kort, och tackar företagets familjära kultur för att det gått så bra.

TEXT LINDA SWARTZ
FOTO DANAGÅRDH LITHO

Danagård Litho har verksamhet på flera orter, men huvudkontoret och den centrala produktionen finns i Ödeshög mellan Jönköping och Linköping. Under våren gjorde Danagård Litho en sammanslagning då all produktion i Motala flyttades till Ödeshög. Mitt i röran med tillbyggnad och personalflytt kom Mustafa "Ernesto" Al-Shaeli och knackade på företagets dörr.

– Han frågade om vi kanske hade ett jobb och han fick berätta om sin bakgrund. Det visade sig att han hade en grafisk ådra och hade jobbat i ett tryckeri med storformat, säger Danagård Lithos vd och delägare Peter Hjelm.

Ernesto kommer ursprungligen från Bagdad i Irak och hade bott i Sverige i ungefär två år.

– Han gav ett bra intryck, kändes korrekt och seriös, säger Peter Hjelm.

Företaget hade inget omedelbart behov av Ernesto, men efter ungefär två månader behövdes det någon på efterbehandlingen och man bestämde sig för att prova den driftige irakiern. Det tog ett par dagar att få fatt i honom eftersom han varken hade telefon eller en fast adress. Nästa prövning blev att lyckas anställa någon utan vare sig personnummer, uppehållstillstånd eller bankkonto. Men det gick smidigt med myndigheterna och Ernesto kunde börja ungefär en vecka senare.

Det var inte så svårt som befarat. Inte heller skulle Ernesto visa sig vara en felsatsning.

– Han har verkligen varit en resurs under perioden med sammanslagning. Han har hög arbetsmoral, är ambitiös och på vissa sätt inte så "svensk". En dag såg jag honom skrubba rent valsarna på tryckpressen. Han förklarade för mig att han hade stämplat ut klockan fyra och sedan frågat om han fick hjälpa till i produktionen.

När Ernesto började pratade han nästan ingen svenska. Ett halvår senare talar alla i personalen svenska med honom, även om det blir lite språkförbistringar ibland. Peter Hjelm har nyligen sett till att provanställningen blivit ett års projektanställning. Han hoppas att Ernesto därigenom får lättare att få uppehållstillstånd.

Han tror inte att Danagård Litho är ett unikt företag som anställt en asylsökande direkt från gatan. Däremot tror han att företagets anda och kultur har bidragit till att det gått så bra. Personalen är ett sammansvetsat gäng som inte bara "gör sitt jobb".

– Det kan jag säga: personalen är ett gäng entreprenörer som löser kundernas behov. Kunder och medarbetare är ett företags överläggset viktigaste resurser. Jag har ingen filosofi som vd, men om jag ska formulera en uppgift så är det att få samspelet mellan medarbetare och kunder att fungera.

Peter Hjelm är i grunden ekonom och har varit vd för Danagård Litho i tio år. Han tycker att det är för få ekonomer i den grafiska branschen. Men också att inte allt måste handla om pengar.

– Vi försöker skapa en familjär miljö där personalen trivs och känner kunderna och där kunderna känner sig välkomna.

Och nu har företaget också välkomnat Mustafa "Ernesto" Al-Shaeli. •

»Han gav ett bra intryck, kändes korrekt och seriös.«

Peter Hjelm, vd och delägare i Danagårdhs Litho.

Namn: Peter Hjelm

Ålder: 57 år

Bor: Lidköping

Gör: Vd och en av sju delägare i Danagård Litho sedan drygt tio år.

Bakgrund: Utbildad ekonom. Har varit vd för några olika bolag inom Elanders.

På fritiden: Barnbarnen, golf och tennis.

TEMA:

NYA VÄGAR TILL KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN

– Yrkes-VM och validering ska fylla luckorna

Samtidigt som hjulen rullar allt fortare i den svenska industrin, får svenska företag allt svårare att fylla sina behov av kompetent personal. Men medicin är på gång – det finns idag flera olika initiativ som syftar till att säkra tillväxten av kompetenta medarbetare i industriföretagen. Två av dem är Yrkes-VM och branschvalidering.

Innehåll

- 10 Yrkes-VM
- 11 Nordens bästa designer
- 12 Validering
- 14 Grafiska Företagens kompetensråd

Yrkes-VM

– SKA LOCKA UNGA TILL YRKESUTBILDNINGAR

I oktober avgjordes Worldskills i Abu Dhabi där det svenska Yrkeslandslaget kammade hem en bronsmedalj samt åtta Medallion for Excellence i flera yrkeskategorier. I grenen grafisk design och teknik knep svenska Ester Wikström titeln Bäst i Norden.

TEXT MARIA LINDBERG HOWARD | FOTO ERIK THOR

Men Worldskills, Yrkes-VM, handlar inte bara om att vinna priser för yrkesskicklighet. Tävlingarna fungerar som en arena för närmare samarbete mellan skolor och företag, ökar ungdomars kunskaper om olika branscher och minskar företagets problem med rekrytering. I år är det första gången på nästan tio år som andelen studerande på yrkesprogrammen inte minskar.

Det behövs. Rekryteringen av rätt kompetens är den enskilt största utmaningen för svenska företag. Samtidigt känner många ungdomar inte till vilka yrkesutbildningar som ger dem bäst chans att komma in på arbetsmarknaden eller vilka utvecklingsmöjligheter olika branscher erbjuder.

Trepartssamarbete för större uppmärksamhet
Syftet med Yrkes-VM är att höja kvaliteten och statusen på yrkesutbildningen inom industri, teknik, IT, bygg och service, samt att öka intresset bland ungdomar för att söka sig till dessa branscher. Bakom det svenska Yrkeslandslaget står Svenskt Näringsliv, svenska staten och LO tillsammans med partner inom utbildningsväsendet.

– Yrkestävlingar skapar uppmärksamhet och ger oss möjlighet att sätta fokus på frågan om rätt yrkeskompetens. Deltagarna i Yrkeslandslaget är otroligt skickliga i sina yrken och de fungerar som fantastiska förebilder, säger Johan Olsson på Svenskt Näringsliv.

Coachas av Grafiska Företagen

I den grafiska branschen sker en förändring av

produkter och tjänster. Den uppskattning yrkestävlingarna får i kontakten med medlemsföretag och skolor skapar nya möjligheter att nå studerande som ska välja utbildning och yrke.

– Vi behöver fylla på med unga duktiga människor som med stor kunskap om ny teknik och nya medier också tar över det hantverk och den tradition som fortfarande behövs för produktionen av trycksaker med kvalitet, säger Martin Elofsson på Grafiska Företagen.

Inför Worldskills lägger deltagarna ner mycket tid på träning och Grafiska Företagen har coachat Ester Wikström under förberedelserna. Som branschens representant i Yrkeslandslaget är hon ett ansikte utåt i kampanjen GrafX som nu har nått fler än en miljon svenskar i målgruppen.

– Jag har kopplat ihop Ester med de skolor som har grafiska utbildningar samt några av våra medlemsföretag. Dessutom har hon varit med på en del branschträffar, säger Martin Elofsson.

Validering ytterligare ett verktyg

Utöver de lokala yrkestävlingarna arrangeras en rad kringaktiviteter som hjälper till att sprida information om yrken och yrkesutbildningarnas betydelse. Aktiviteterna uppmärksammar även yrkeslärares viktiga arbete och deras fortbildning, samt hur individers kompetens och kvalifikationer kan bli mer synliga genom validering.

För att utreda hur valideringen inom högskolan kan förbättras har regeringen tillsatt en expertgrupp som stödjer samarbetet kring bedömning av reell kompetens. Valideringsdelegationen består av sakkunniga från berör-

Yrkeslandslaget fungerar som fantastiska förebilder.

Johan Olsson, Svenskt Näringsliv.

da myndigheter samt olika arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer.

– Det jag tycker är spännande är att Worldskills samlar världens specialister på pedagogik och bedömning av yrkesutbildning. I varje tävlinggren får de tävlande en specifik uppgift men inget sägs om hur den ska utföras. Det blir en sorts benchmarking i arbetsmetoder där vi lär av varandra, säger Amelie von Zweigbergk, chef för industriell utveckling på arbetsgivarorganisationen Teknikföretagen. ●

Worldskills

Worldskills startade på 1950-talet och är idag en av världens största tävlingar inom yrkesskicklighet. Mästerskapet omfattar ett 50-tal yrkesgrenar och i årets yrkes-VM deltog fler än 1 300 ungdomar från 70 länder. Yrkeslandslaget är ett samarbete mellan Svenskt Näringsliv, LO och staten tillsammans med Skolverket, Utbildningsdepartementet och Myndigheten för yrkeshögskolan.

Yrkes-VM arrangeras vartannat år och föregås av yrkes-SM och yrkes-EM. 2016 hölls Euroskills i Sverige. Undersökningen Ungdomsbarometern visade att bland dem som hade besökt tävlingarna var 51 procent av gymnasieleverna och 45 procent av föräldrarna mer positiva till yrkesprogrammen efteråt. Av gymnasieeleverna kunde 71 procent tänka sig att gå vidare till yrkeshögskolan.

SLITET LÖNADE SIG FÖR ESTER WIKSTRÖM I YRKES-VM:

Bäst så in i Norden

Ända sedan Yrkes-EM i Göteborg 2016 har Sveriges tävlande i grafisk design och teknik, Ester Wikström, pluggat stenhårt. Dagar, kvällar och helger har vikts åt att finslipa teknik och arbetsprocess. När Yrkes-VM avgjordes i Abu Dhabi i oktober gav det utdelning: Ester tog Sveriges bästa placering hittills, och Nordens näst bästa.

TEXT PER TORBERGER | FOTO ANETTE PERSSON

Ester Wikström berättar att hon fick chansen att tävla med Yrkeslandslaget när Grafiska Företagen sökte en kandidat inför Yrkes-EM i Göteborg 2016.

- Då pluggade jag fortfarande, och rektorn hörde av sig och undrade om jag ville ställa upp och vara med i en "liten tävling". Sedan satt jag plötsligt där i ett rum tillsammans med Yrkeslandslaget, haha.

Yrkes-EM genomfördes i Göteborg 2016, men blev ingen succé för Ester. När hon fick veta att hon skulle få tävla i Yrkes-VM, fanns därför motivationen till förändring.

- Jag fick beskedet i februari och började träna redan då, på helgerna. Efter att jag

tog examen den 8 juni började jag träna på heltid - det har jag gjort nu i sex månader, berättar Ester Wikström.

Träningen har haft tydliga effekter - bland annat rent konkret, att högen med genomförda övningsuppgifter har vuxit efterhand. Men den största effekten går inte att ta på.

- Jag känner det som att jag utvecklat en helt ny hjärna. Jag har lärt mig så mycket mer och blivit mycket mer tekniskt kunnig. Det har varit det roligaste i denna process, att se hur jag stadigt har blivit bättre, säger Ester Wikström.

Inför tävlingen var Ester mest orolig för momentet paketering, eftersom det inte

finns några marginaler där. Oron visade sig befogad, men inte på det sätt hon trott.

- I år var uppgiften för paketering att göra leksaker av papper för SOS Barnbyar, något jag aldrig kunnat förutse. Tyvärr gjorde jag några slarvfel, bland annat gjorde jag en för avancerad lösning med tanke på målgruppen, säger hon.

Trots misstagen lyckades Ester Wikström med något ingen svensk designer lyckats med tidigare genom att placera sig på 17 plats i tävlingen. Det är inte bara sverigerekord, utan dessutom Nordens näst bästa placering någonsin hittills.

Hon är väldigt imponerad av många av de andra tävlande designerna och den tid de lagt ner.

- Den tyska deltagaren hade tränat enligt nästan samma schema som jag, men under tre år, inte i sex månader. Detsamma gällde kanadensaren, som dessutom haft hjälp av två experter, säger hon.

- Men jag är extremt nöjd med min insats, även om jag inte är nöjd med placeringen, och det har varit en extremt rolig upplevelse. Nu har jag ändå kvitto på att jag är bäst i Sverige; det känns bra. •

Validering

– SYNLI GGÖR GRAFISKA BRANSCHENS KOMPETENS

Sedan i våras arbetar Grafiska Företagen med att utforma kravprofil och kunskapstest för yrken i den grafiska industrin. Målet är en branschgemensam validering, som tydligt ska kartlägga en persons eller en grups kompetens.

TEXT PER TORBERGER

Begreppet "validering" handlar i Sverige om att kartlägga och att bedöma vad en person kan, oavsett hur personen har skaffat sig sina kunskaper. Det innebär att valideringen eftersträvar att upptäcka och mäta den faktiska skickligheten i kunskaper och färdigheter, utan att ta hänsyn till om dessa skaffats genom skolgång, annan typ av utbildning, utbildning från ett annat land, genom arbetslivserfarenhet eller något annat.

Validering mäter helt enkelt en persons reella kompetens.

Men för att kunna bedöma någons kompetens, krävs förstås en måttstock. Och den måttstocken kan inte vara lika för alla. Det är till exempel svårt att bedöma en kocks, en frisör och en svarvares kompetens utifrån samma test.

Därför har svenska företag, ofta via sina intresseorganisationer, arbetat fram måttstockar relevanta för yrken i just sin bransch – så kallade "branschmodeller". Idag finns det 25 olika branschmodeller, bland annat för gjuteri-, frisör- och plåtslageribranscherna.

Och nu är det alltså dags också för grafiska branschen att få en modell för validering av medarbetarnas reella kompetens. Och liksom många av de andra branschmodellerna, tar den avstamp i den första branschmodell som utvecklades, något som gjordes på intresseföreningen Skärteknikcentrum från början av 2000-talet.

– Det började med att vi satt med i styrgruppen för ett valideringsprojekt som drevs av IF Metall, Lernia, Skandia och ABB. Men projektet

var väldigt tidigt ute och gick trögt, så när projektet lades ner 2004, tog vi på Skärteknikcentrum över det hela i egen regi. Vår styrelse tyckte att det som var gjort var bra, och valde att förvalta arbetet inom ramen för arbetet med vår branschs kompetensförsörjning.

Det berättar Thomas Pettersson, som började jobba med valideringen på Skärteknikcentrum kring 2006. Idag har han nyligen sagt upp sig från föreningen för att jobba med valideringsprocesser på heltid. Han berättar att det arbete som gjordes då, för 10–15 år sedan, är det som idag har lett fram till valideringsmodellen för CNC-operatörer, för den stora industrigemensamma BAS-modellen och för många av de andra branschmodellerna.

De olika valideringsmodellerna har potential att få stor betydelse både för enskilda branscher och för många aktörer omkring dem.

– Industrins förädlingstakt är väldigt hög, det har historiskt ökat med minst 5 procent årligen. Det ställer stora krav på att man kan beskriva vad någon som ska jobba i industrin ska kunna, säger han.

»Vi tyckte detta var ett intressant projekt att engagera oss i.«

Robin Karlsson, Printhuset, Electra.

Valideringen kan vara ett verktyg för företagen att hålla koll på personalens kompetens med, men den blir också ett rättesnöre för externa utbildningsanordnare, som får en bra

beskrivning av vilken kompetens som faktiskt efterfrågas i branschen. Det gäller gymnasier, högskolor och yrkeshögskolor likväl som till exempel Arbetsförmedlingen, som upphandlar utbildning som arbetsmarknadsåtgärd.

Thomas Petterssons arbete med den ursprungliga valideringsmodellen handlade bland annat om stabilitet.

– Vi behövde hitta metoder för testning som ger samma resultat oavsett vem som testar. Ett annat viktigt mål från industrin har varit att valideringen måste vara kostnadseffektiv, den får max ta en dag att genomföra.

– Vi lyckas nå dessa krav genom att kombinera ett teoretiskt prov med praktiska moment.

Grafiska Företagens valideringsmodell, som tas fram tillsammans med facket GS-facket, påbörjades under senhösten. Målet är att ha ett färdigt utkast till nyåret, berättar Roger Kristiansson, yrkeslärare på Universitetsholmens gymnasium i Malmö, som tillsammans med Allan Ståhlbrand på Viskastrandsgymnasiet fått Grafiska Företagens uppdrag att sammanställa en kravspecifikation för valideringen.

– Hittills har vi hunnit med kompetensbeskrivningen, just nu jobbar vi med frågorna till den, berättar Roger Kristiansson.

Han berättar att den valideringsmodell de nu tar fram är en basvalidering – det blir ett test för att validera generella, grundläggande kunskaper. Det handlar om sådant som säkerhet på arbetsplatsen, produktionsprocess, grafisk kunskap, produktionseffektivitet med mera.

– Nästa steg är att ta fram mer spetsiga valideringstester som kan användas för att validera mer specialiserade yrkeskunskaper, som

för offset, digitaltryck och så vidare, säger han.

Några av de referensföretag Roger Kristiansson och Allan Ståhlbrand haft kontakt med finns skåneföretagen Holmbergs, inhousestryckeriet KS Print och Allmedia.

Ett annat är digitaltryckeriet Printhuset Electra i Malmö, där Robin Karlsson varit kontaktperson.

– Roger Kristiansson frågade om vi ville vara referensföretag i det här projektet, och vi tyckte att detta är ett intressant projekt att engagera oss i, berättar Robin Karlsson.

Printhuset har haft som uppgift att gå igenom och anpassa en grundmall.

– Mallen är inte för vår bransch utan för industrin generellt. Vad vi har gjort är att gå igenom, stryka det som inte är aktuellt för vår bransch och komplettera med kriterier som är specifika för branschen.

Dels har arbetet skett självständigt, dels har det gjorts under ett möte tillsammans med andra av referensföretagen.

– Det var också en rolig del av projektet, att få träffa kollegor på andra företag. Det gör man inte så ofta, säger Robin Karlsson.

För Printhusets del ser han framför allt en nytta i validering för att kartlägga kompetensen hos den egna personalen – anställning sker ofta via kontaktnätet, men är det en helt okänd kandidat kan validering komma till nytta även där.

Men att vara med som referensföretag har varit givande, tycker han.

– Det finns många saker som är självklara för en själv, som man inser inte alls är lika självklara för någon som är ny i yrket, eller som kommer från ett annat land och ska börja i yrket. Vi har fått tänka på hur vi gör när vi jobbar, med säkerhet, arbetsmiljö och annat.

Dessutom är han glad över att de ska fungera som testgrupp för valideringen när testverktyget väl är färdigt.

– Jag ser fram emot att få göra det. Delvis för att upptäcka om det är något jag kan bli bättre på eller helt har missat, men också för att få se vad jag faktiskt kan. Jag tror att det kan ge en en ny bild av sig själv.

Thomas Pettersson får sista ordet.

– När man säger ”strategisk kompetens” tänker många på några få nyckelpersoner, ofta i ledningen. Och visst, det är sant. Men det är också så att när vi pratar produktivitet inom industrin, då är det produktionspersonalen som säkerställer och verkställer att vi har hög produktivitet. Med valideringen kan vi säkerställa att den kompetens som driver detta finns.

– Därför är det jätteviktigt att de valideringar vi tar fram verkligen säkerställer att det är personalens strategiska kompetens vi säkerställer. Det är viktigt att företagen förstår detta. ●

Johan Nordberg är den som har fått i uppdrag att leda arbetet med branschvalidering för grafiska branschen. Vi passade på att få veta lite mer om validering.

TEXT PER TORBERGER

Han ser till att valideringsmodellen blir verklighet

Hej Johan, vad gör du i valideringsprojektet?

– Jag är processledare för projektet. Andra står för fackkunskapen kring den grafiska kompetensen, min expertis handlar om hur man får fram valideringsverktyg på ett bra sätt, framför allt kring hur man utvecklar metoder för att ta fram nya valideringar och underhålla existerande.

Vad handlar validering om?

– I grunden handlar det om att sätta en individs kompetens på pränt. Resultatet kan vara ett kompetensbevis, intyg, betyg eller licens beroende på sammanhang. Det sker genom att man i valideringsprocessen kartlägger, värderar och bekräftar kompetensen, för att sedan dokumentera den.

Varför ska man validera sin kompetens?

– Det kan vara användbart i olika lägen. Till exempel kan det användas av ett företag som vill kartlägga personalens kompetens för att kunna jobba strategiskt med kompetensutveckling, eller på ett individuellt plan för att hitta och åtgärda luckor i kompetensen.

– Men många upplever också valideringen som en bekräftelse på att man kan en massa saker. Det leder till starkt självförtroende, rakare ryggar och kanske till att man vågar ta sig an andra arbetsuppgifter.

Hur går validering till?

– Validering kan ske genom både teoretiska och praktiska tester. För den grafiska branschen kommer det i första läget att bli ett teoretiskt test.

– Det skulle vara värdefullt att kunna ha med ett praktiskt test också, men man ska komma ihåg att de praktiska färdigheterna ofta går att observera i det vardagliga arbetet – det är svårare att se om någon har den teoretiska grunden för vad den gör.

Vilken nytta kan jag som företagsledare ha av att låta min personal validera sin kompetens?

– Vid sidan av den kartläggning jag redan

Johan Nordberg, Kompetensexpert, Lernia.

nämnt så kan det finnas direkta behov av att kunna mäta och påvisa att en viss kompetens finns. Det gäller till exempel för vissa ISO-standarder som innehåller sådana krav.

– Jag har också sett exempel på företag som använt validering för att kunna vidareutbilda personal internt till att klara nya roller, en metod för att möta bristen på kompetens som finns idag.

– Sedan finns också perspektivet att idag, med den resursbrist som finns, vara en attraktiv arbetsgivare. Kan du visa att ditt företag erbjuder bra utvecklingsmöjligheter, kommer fler att söka sig till dig till exempel efter skolgång.

Vad behöver grafiska branschen tänka på när valideringsverktyget väl kommer på plats?

– Lika viktigt som att utveckla verktyget i sig, är att hitta en affärsmodell eller ett system som gör det möjligt att uppdatera valideringen och hålla den aktuell. Inom andra branscher uppdaterar de var tredje år.

– Branschen behöver också säkerställa att det finns tillgång till validering, både för företag och deras anställda, för personer utan anställning och för elever i utbildning, och för både yngre och äldre personer. ●

GOTT RÅD RIKTAR FOKUS MOT GRAFISK KOMPETENS

Nu är Grafiska Företagens råd för kompetensförsörjning inte bara skapat, det har också haft sitt första möte. Ledamöterna var rörande överens: Branschens framtid hänger på ökad synlighet, rätt utbildning och smart rekrytering.

TEXT LINDA SWARTZ | FOTO BORIS GRIMBÄCK

Rådet startades under sommaren som en del i Grafiska Företagens extra satsning på kompetensförsörjning. Rådets medlemmar ska med sitt samlade kunnande vara ett stöd för kansliet och styrelsen. Första mötet hölls i september i Malmö. Fem företrädare för lika många företag deltog tillsammans med kanslipersonal från Grafiska Företagen.

Rekrytering svårknäckt nöt

Från Smurfit Kappas huvudkontor i Eslöv kom Emma Meurling, HR-chef:

– Jag tycker att det är viktigt att vi i branschen kan träffas och utbyta erfarenheter. Det är en stor blandning av företag i rådet och jag tror att vi tillsammans kan jobba fram många bra idéer, säger hon.

För Smurfit Kappa, liksom för väldigt många andra branschföretag, är rekryteringen av kompetenta medarbetare en svår nöt att knäcka.

– För det första finns det inte så många utbildningar, sedan får vi inte mycket ansökningar och slutligen ställer vi själva allt högre krav vilket gör urvalet snävare. Kunderna vill ha mer och mer specialiserade och innovativa

produkter vilket höjer kraven på de anställda.

Små orter minskar urval

Emma Meurling tror att den grafiska branschen delvis har svårt att hitta personal med rätt kompetens för att företagen ofta ligger i småorter. Där får hon medhåll av en annan ledamot i rådet, Elizabeth Trydell. Hon är ekonomi- och personalchef på Trydells Tryckeri i Laholm.

– Det kan vara tufft att hitta rätt kompetens på en liten ort. Då får vi lära upp folk själva, och det blir dyrt, säger hon.

Eftersom det inte finns någon grafiskt inriktad utbildning i närheten tror Elizabeth Trydell mycket på lärlingsprogram. För Smurfit Kappa i Eslöv är det nära till Helsingborg och YH-utbildningen i förpackningsteknik.

– De studenter som gör sin praktik här hos oss, sköter sig och snappar upp kunskaper, de har ett jobb efter avslutad utbildning, säger Emma Meurling.

Viktig kunskapsöverföring

Både Smurfit Kappa och Trydells har pensionsavgångar att vänta. Emma Meurling och Elizabeth Trydell jobbar för att hindra ett kompetenstapp. Där

»Då får vi lära upp folk själva, och det blir dyrt.«

Emma Meurling,
HR-chef
Smurfit Kappa.

är nyckeln intern kunskapsöverföring mellan de erfarna och de nytillkomna.

En annan fråga som lyftes på rådets möte var validering, där ledamöterna föreslog ett motsvarande projekt för tjänstemän med bakgrund utanför branschen. Dessutom diskuterades den grafiska branschens anonymitet.

– Folk får helt enkelt ingen bild i huvudet när de hör ”grafisk industri”. De flesta vill ju jobba med sådant som de vet vad det är. Jag hoppas att rådets arbete kan bidra till att synliggöra den grafiska branschen, säger Elizabeth Trydell. ●

De sitter i rådet för kompetensförsörjning:

Ledamöter i Grafiska Företagen råd för kompetensförsörjning

Åsa Johnsson, Parajett

Emma Meurling, Smurfit Kappa

Göran Pettersson, Stora Enso Packaging

Elizabeth Trydell, Trydells tryckeri

Anders Åhlman, ArkitektKopia

Från Grafiska Företagen deltar också Ravindra Parasnîs, Eva Glückman och Henrik Smedmark.

Fler vägar till mer kunskap

► **300 nya medarbetare** om året – det krävs för att hålla den grafiska industrin i rullning framöver. Det visar den undersökning Grafisk Företagen genomförde i branschen 2016. För att säkra att kompetensen finns tillgänglig är förbundet delaktigt i ett antal olika initiativ.

Bland annat är förbundet en av aktörerna bakom Teknikcollege och är engagerade i Yrkeshögskolan. Förbundet driver också projektet GRAFX tillsammans med GS-facket, en satsning för att få fler unga att intressera sig för yrken inom den grafiska branschen. Även yrkeslandslaget och yrkestävlingarna är satsningar där Grafiska Företagen engagerat sig med målet att locka fler unga att upptäcka de grafiska yrkena.

Gesällprovet intygar bokbindarkompetens

► **Genom Bokbindarmästareföreningen** ges möjlighet för bokbindare att fastslå sin skicklighet och kompetens genom att avlägga gesällprov i bokbinderi. För att kunna göra provet ska aspiranten ha minst 4500 dokumenterade arbetstimmar eller motsvarande validerade kunskaper i yrket.

Kontaktperson för gesällprov på Grafiska Företagen är Kaj Flick – utförliga uppgifter om provet finns på grafiska.se/kompetensforsorjning/gesallprov

Student, lärare, forskare? Sök pengar senast 20 februari

► **Du som studerar**, undervisar eller forskar inom grafisk produktion kan få stipendier från Grafiska Företagens stipendiefonder. Stipendier kan ges för bland annat studieresor, mässbesök, fortbildning och läromedelsframställning.

Den 20 februari är sista ansökningsdag för stipendier.

Fullständig information om stipendierna och ansökan finns på grafiska.se/kompetensforsorjning/stipendier

Standarder hjälper tryckerier att garantera en hög och förutsägbar kvalitet för kunderna. Men kvalitetssäkringen inleds redan genom standardisering hos tryckfärgsleverantörerna.

TEXT PETER JOHANSSON | FOTO SHUTTERSTOCK

Standarder för leverantörer säkrar kvaliteten

Under 1990-talet introducerades standardiseringen av den grafiska industrin på allvar. 1995 publicerades en av de första mer omfattande standarderna, med beteckningen 12647-2, vilken idag också är en av de som används oftast i branschen.

Industrin gav standarder kalla handen

Men inom branschen var mottagandet ljummet. Den allmänna uppfattningen var att om kvaliteten alltid blev densamma hos konkurrenterna, så skulle konkurrenskraften snarast gå om intet.

Det berättar Per Marklund, teknisk konsult med över 40 års erfarenhet från grafiska industrin och från bland annat tryckpresstillverkaren Heidelberg och tryckfärgsleverantören Sun Chemicals.

– Rädslan för att förlora kunderna var påtaglig. Med standarder var risken att kunderna skulle gå till ett annat tryckeri som nu kunde trycka likadant, berättar han.

Förändrade attityder

Tjugotvå år senare vittnar utvecklingen om en förändrad inställning. Idag finns 91 standarder för grafisk teknik publicerade hos internationella standardiseringsgruppen ISO/TC 130. Under åren har även flera samverkansorganisationer fötts inom grafiska industrin, däribland Ghent PDF Workgroup (GWG), International Colour Consortium (ICC) och European Color Initiative (ECI).

– Det viktigaste ett tryckeri har att göra

för sina kunder är att få dem att sova gott om nätterna. För det är först när trycksaken är levererad till slutkund, i rätt tid och utan fel, som kunden kan andas ut.

– Kan tryckeriet garantera ett visst resultat är det en enorm fördel för affärerna. Idag vet tryckerierna att det är standardiseringsarbetet som gör det möjligt, säger Per Marklund.

Standarder för leverantörerna

Men det är inte bara tryckerier som omfattas av standardiseringsarbetet i grafiska branschen. Kvalitetssäkringen inleds redan i leverantörs- och producentledet. ISO-standarderna 2846-1 och 22934 är två exempel på det.

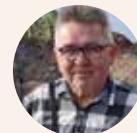
ISO 2846-1 ska säkerställa värden gällande nyans, pigmentstyrka och transparens för att minska skillnaderna i tryck där samma färger används. Det som skiljer ISO 2846-1 från ISO 12647-2 är att den förstnämnda används för att jämföra tryckfärger i en testmiljö hos tryckfärgsproducenten.

– Har ett tryckeri bytt leverantör eller ändrat till en annan färgkvalitet kan det tvingas att göra många justeringar för att få trycket att likna tidigare tryck och klara av att trycka inom toleransnivån i ISO 12647-2. Med ISO 2846-1 ska tryckerierna kunna byta leverantör utan justeringar, säger Per Marklund.

Standard för etikettens information

Medan ISO 2846-1 bidrar till ett mer förutsägbart resultat, handlar ISO 22934 om att informera tryckerierna om vilken tryckfärg som ska användas till vad. Standarden anger

»Kan tryckeriet garantera ett visst resultat är det en enorm fördel för affärerna.«

Per Marklund, teknisk konsult.

helt enkelt vilken information etiketten för produktinformation ska innehålla.

– När du köper målarfärg är det givet att etiketten på burken berättar vad färgen kan användas till, vilket underarbete som behövs, vilka verktyg som är lämpliga, torktider, glans och hur du rengör verktygen. Det finns ingen anledning att inte bjuda på den informationen på etiketten på tryckfärgsburken också, säger Per Marklund.

Minskar risken för misstag

Standarden kräver att etiketten innehåller information om transparens, torkegenskaper och vilken tryckmetod färgen kan användas för. Den bör också innehålla information om vilka substrat som är lämpliga, om det krävs förbehandling av materialet samt information om huruvida färgen är anpassad för livsmedelstryck eller inte.

– Det minskar såklart risken att göra fel när tryckpressarna ska fyllas på med mer färg. Och färre fel minskar antalet omtryckningar och reklamationer, drar ned på onödiga kostnader och ger i slutändan säkrare kvalitet på trycksaken, avslutar Per Marklund. ●

Dags för branschen att kliva ut ur skuggan

Säg "jobba i bilindustri" till en student på något av gymnasiets fordons-, el- eller industriprogram och den vet precis. Säg "arbeta på ett tryckeri" i grafisk produktion till vilken student som helst, eller nästan vem som helst över huvudet, så får du, i bästa fall en blick som säger "var inte det på Gutenbergs tid?".

Nyligen hade Trydells besök av kommunens studievägledare, verksamma på gymnasienivå och på vuxenutbildningen. De hade "ingen aning om hur det ser ut i den grafiska branschen eller att det finns flera tryckerier i lilla Laholm". De var förbluffade över att vi anställde it-tekniker.

Hur gör man den grafiska industrin synlig? Så där så att någon tänker att den kan vara en möjlighet till framtida jobb och vill utbilda sig?

Det är ett branschproblem. Någon kanske tycker att vi har både större och mer akuta problem än kompetensförsörjning, men vi löser inget genom att stoppa huvudet i sanden. Vi måste lyckas vara aktiva, synliga och verksamma på flera plan samtidigt.

För en tid sedan kom en grupp nyanlända, från en kurs i samhällsorientering, på studiebesök för att se hur det kan se ut på en arbetsplats i Sverige. På måndag kommer "våra" studenter från Teknikcollege på besök inför sina uppgifter i svenska, engelska, samhällskunskap och teknik. Praktikanter är välkomna. På Laholms kommuns Näringslivscenter finns en anställd som fungerar som kontakt mellan skola och företag. Flera av våra anställda har genomgått handledarutbildning. Att ta emot en lärling från industriprogrammet på den lokala gymnasieskolan, det blir kul och berikande. Medelåldern på företaget är ju på väg mot rullator.

Vi var några lokala företagare som besökte högstadieskolorna i kommunen och berättade om företagande, arbetsliv, yrken och näringslivets betydelse i samhället. En del integrerades i samhällskunskapsämnet i nian, sedan kom eleverna på studiebesök och såg hur det går till att trycka tidskriften Offside. Mentorerna för UF-företag behövs.

I Laholms kommun verkar företagsföreningen Offensiva Laholm, ett lokalt samarbetsorgan där bland annat kompetensfrågor dryftas med kommun, gymnasieskola, vuxenutbildning, Halmstads Högskola och arbetsförmedlingen. I detta samarbete utarbetades Osbecksmodellen. Den innebär att gymnasieelever under sin utbildning har tre veckors praktik på ett företag och sedan möjlighet till feriearbete i sex veckor.

Företaget får ersättning från kommunen för tre veckors arbete och får stå för tre veckor själv. Studenten får arbetslivserfarenhet, Trydells får visa upp sig och skolan får kontakt med näringslivet. Win, win, win!

Spontanansökningar svarar Trydells på, även om vi inte har något anställningsbehov för tillfället. Vem vet när vi får möjlighet att anställa en cross-media producer.

Dessutom – vem vet när Trydells stöter på nästa kund som sitter på en tidskrift som ska formges, tryckas, bindas, distribueras och parallellpubliceras. Kanske är kunden någon som nu går på SFI ... ●

FOTO PRIVAT

Elizabeth Trydell,
ekonomi- och personalchef
på Trydells Tryckeri AB.

Årshjul hjälper branschen hålla sjuktalen nere

I våras genomförde Grafiska Miljørådet en medlemsenkät kring hur man jobbar med det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) i grafiska branschen. Några av svaren överraskade Rickard Lindberg, arbetsmiljöansvarig på Grafiska Företagen.

TEXT PER TORBERGER | FOTO NIKLAS PALMKLINT

Enkäten innehöll åtta öppna frågor om systematiskt arbetsmiljöarbete. Frågorna täckte in både fysiska, kemiska och organisatoriska samt sociala risker. 400 företag ombads svara på enkäten, 80 stycken, eller 20 procent, återkom med svar.

Svaren visar bland annat att företagen lägger en hel del tid och kraft på att jobba med organisatoriska och sociala frågor som stress och arbetsbelastning i arbetet.

– Jag trodde inte att det arbetet var riktigt så aktivt innan vi gjorde enkäten, men det framgår tydligt av enkäten att så är fallet. Det var en positiv överraskning, säger Rickard Lindberg och fortsätter:

– Glädjande var också att se hur många som arbetar med organisatoriska och sociala frågor utifrån den nya AFS 2015:4 Organisatorisk och social arbetsmiljö som lanserades för ett och ett halvt år sedan.

Enkäten bekräftade också att många företag jobbar med olika standarder kring arbetsmiljö.

Däremot var det överraskande många som jobbade med så kallade årshjul. Att jobba med årshjul innebär att man redan inför det kommande året lägger upp och fördelar aktiviteter kring arbetsmiljö över hela året. Aktiviteterna kan vara sådant som skyddsronder, medarbetarsamtal, städdagar och trivselskapande.

– Det var oväntat att så många använde årshjul, men väldigt positivt: det är ett jättebra sätt att jobba med arbetsmiljö!

Årshjulet är något Rickard Lindberg tycker att företagen i den grafiska branschen ska prioritera att arbeta med framöver. Något annat som är viktigt för att motverka organisatoriska och sociala risker är att ha en aktiv dialog med sina anställda, att chefen vågar bry sig om och fråga när någon verkar må dåligt.

– Det är ett viktigt steg. Att stämma av läget i ett kort möte är odramatiskt. Att bara prata under årets utvecklingssamtal är inte tillräckligt, säger Rickard Lindberg. ◦

Positiv. Rickard Lindberg tycker att svaren från enkäten är glädjande.

Vad har vi att vänta oss av framtidens digitaliserade tillvaro? Den som leder får se. – Learn or die, sa Claes Magnusson från Malmö Yrkeshögskola om digitaliseringens rasande framfart. Gunilla Herlitz talade i sitt föredrag om framtidens tidningar som digitala byggstenar.

TEXT OCH FOTO LINUS LJUNGSTRÖM

"Learn or die"

DIGITALA SPÅDOMAR PÅ SGM-MÖTET

Siade. Gunilla Herlitz pratade om morgondagens journalistiska produkter.

När SGM-gruppen träffades för sitt årliga höstmöte i Stockholm tidigare i höstas stod digitaliseringen på agendan under eftermiddagen. Tre talare gav varsitt perspektiv på frågan.

Först ut var Claes Magnusson, rektor vid Malmö Yrkeshögskola och mottagaren av Branschens pris nyligen. Han fokuserade på informationstillgänglighet och augmented reality (AR) under sitt anförande och menade att vi bara skrapar på ytan till en framtid där alla yrken, alla branscher – för att inte säga hela den samhälleliga apparaten – digitaliseras.

»Teknikutvecklingen stannar inte, så slappna inte av.«

Claes Magnusson, rektor, Malmö Yrkeshögskola.

– Rätt typ av information, på rätt plats, i rätt form, sa Claes och förutspådde att nästa års julklass kommer bli en så kallad virtuell assistent, exempelvis Amazon Alexa eller Google Assistant. Det är enheter som hela tiden lyssnar på dig.

– Plötsligt har vi all världens information tillgänglig genom att bara fråga rätt ut hemma i köket, sa Claes.

Ett lysande exempel på förstärkt verklighet (AR) är Ikeas app Place, där du helt enkelt läser in rummet med din mobil eller platta, bläddrar bland Ikeas möbler och sedan möblerar ditt rum direkt i appen.

– Det är en fenomenalt enkel och smart förlängning av produktkatalogen, menade Claes som förutspådde "en miljard" liknande lösningar i framtiden.

– Teknikutvecklingen stannar inte, så slappna inte av. Dagens 15-åringar är era framtida kunder, så fundera på hur ni och era kunder når ut. Det här händer nu, anpassa er eller dö, blev den avslutande tankeställaren.

Efter att **Mattias Grundström** från Swedma hållit en dragnig om den nya dataskyddsförordningen, GDPR, avslutade Gunilla Herlitz dagen med att tala om dagspressens digitala transformation. Gunilla har lång erfarenhet som bland annat publisher för DI och DN och vd för Expressen. Mediekonsumtionen förändras, sa Gunilla, men citerade också Amazons grundare Jeff Bezos:

– Det är många som undrar vad som händer om tio år, men en mycket mer intressant och relevant fråga är: vad kommer inte ha förändrats om tio år? Jag tror att det kommer finnas efterfrågan för ett kvalificerat journalistiskt innehåll, men det kommer att se annorlunda ut.

I framtiden räcker det inte med att en journalist skriver om ett ämne, utan man vill ha mer specifik information, menade Gunilla.

– En artikelserie om exempelvis träning är för allmän och jag tror att tidningarnas roll kommer bli mycket mer specifik inom olika ämnesområden. Tidningarna kommer byggas upp som digitala byggstenar av användarna själva. Och man kommer vilja betala för det, så jag tror mer på pengar från användarna framöver, än från annonsörer.

Målet med en digital transformation är att försöka stöpa om den befintliga verksamheten så att den klarar sig långsiktigt i en digitaliserad värld. ♦

Stämpelfabrikanter spanar på elektroniskt tryck

► **Stämpelfabrikantföreningens** höstmöte fokuserade på speciella grafiska lösningar och applikationer genom besök på Atlas Industrial Print, AB John Fröberg och RI.SE/Acreo. Acreo i Norrköping har ett nära samarbete med Linköpings Universitet inom elektroniskt tryck, ett område som fortfarande är i början sin utveckling.

Stämpelproducenterna har kvar sin basproduktion inom stämplarna men utvidgar sin verksamhet åt olika håll av grafisk produktion. På bilden en del av gruppen under en diskussion på AB John Fröberg i Lotorp.

► Grafiska Företagen har förhandlat fram en rad förmånliga avtal som underlättar vardagen för våra medlemsföretag.

Håll er uppdaterade om miljölagstiftning med TEM

► **Det finns en rad frågor** inom miljöområdet som företaget och arbetsgivaren ansvarar för. För att våra medlemsföretag ska kunna hålla sig uppdaterade har vi tagit fram ett erbjudande med TEM som omfattar miljölagstiftning anpassad till grafisk industri.

Det här ingår i erbjudandet

- Prenumeration på lagledning.se med lagförteckning anpassad för grafisk industri.
- Nyhetsbrev med senaste nytt inom miljölagstiftningen.
- Uppdatering av lagförteckning 2 gånger per år med sammanfattning av ändringar.
- Lagefterlevnadsmodul så ni enkelt kan följa upp miljöarbetet.
- Två timmar personlig rådgivning via telefon eller mail.

Pris: 6 500 kr/år (ordinarie pris 15 000kr)

För att prenumerera på denna tjänst kontakta TEM på tem@tem.se eller ring 040-606 55 80.

En timmes kostnadsfri juridisk rådgivning

► **Flera av Grafiska Företagens** medlemsföretag behöver assistans med löpande rådgivning och stöd i affärsjuridiska frågor som uppkommer i den dagliga verksamheten. En del av vår medlemservice är att erbjuda er tillgång till affärsjuridisk rådgivning av god kvalitet till konkurrenskraftiga villkor.

Därför har vi slutit ett ramavtal med advokatfirman Nova. Genom avtalet erbjuds medlemsföretagen en timmes kostnadsfri juridisk rådgivning och därefter 20 procent rabatt på arvodet. Advokatfirman Nova är verksam inom svensk och internationell affärsjuridik samt obeståndsrätt. Nova tillhandahåller en rad särskilda kompetenser inom olika rättsområden. Varje jurist har sina speciella kompetensområden och tillsammans kan Nova erbjuda sina klienter tjänster inom affärsjuridiska och civilrättsliga områdena.

För mer information, ring 08-566 366 00

Kontaktpersoner:

Krister Levin
advokat
krister.levin@nova.se
070-592 49 08

Ludvig Lindberg
jur.kand
ludvig.lindberg@nova.se
070-300 65 21

Företagsförsäkring för dina behov

► **Vem vill inte ha** en försäkring anpassad till det egna företaget? Tillsammans med våra medlemsföretag har vi i samarbete med Arctic utvecklat en företagsförsäkring som är anpassad till de speciella förhållanden och som ett grafiskt företag har.

Försäkringen kan enbart tecknas av medlemsföretag i Grafiska Företagen. Eftersom det rör sig om en gruppförsäkring kan Arctic i de allra flesta fallen erbjuda en betydligt lägre försäkringspremie än om du själv skulle teckna motsvarande försäkring. Grafiska Företagens företagsförsäkring erbjuder en bra trygghet som bas för din verksamhet.

Försäkringen innehåller

- Egendomsförsäkring
- Brand-, vatten- och inbrottsförsäkring
- Avbrottsförsäkring
- Omarbetningsförsäkring
- Maskin- och maskinavbrottsförsäkring
- Ansvars-, förmögenhetsbrotts- och rättsskyddsförsäkring
- Lyft- och transportförsäkring
- Tjänstereseförsäkring
- Tilläggsförsäkringar

Läs mer om försäkringen på grafiska.se/foretagsforsakring

Vi guidar genom kollektivavtal och lagar

► **Skyldigheter och rättigheter** i arbetslivet bestäms främst i kollektivavtal och lagstiftning t.ex. i lagen om anställningsskydd och medbestämmandelagen. Det är både arbetsgivarens och arbetstagarens skyldighet att följa de regler som finns.

Som arbetsgivare är det många delar att hålla koll på. Kollektivavtal, lagar, regler och att bibehålla en fungerande arbetsmiljö. Men det är inte alltid så lätt att hålla koll på vad som gäller.

I vår utökade Arbetsgivarguide på grafiska.se guidar vi er igenom olika avsnitt i kollektivavtalen som vi ofta får frågor om, samt beskriver vissa lagar och regler.

För att ta del av arbetsgivarguiden behöver ni ett inlogg till våra medlemssidor. Det skapar ni enkelt på grafiska.se/registrera-konto. Det enda du behöver vid registrering är företagets organisationsnummer och ditt medlemsnummer hos Grafiska Företagen. Medlemsnumret står på din faktura.

Missar inte ... nyheter och viktig information

► **Två gånger i månaden** skickar vi ut nyhetsbrev där samlar vi de mest intressanta och nyttiga nyheterna för dig som är medlem. Finns det t.ex. ett behov att kompetensutveckla dina medarbetare? I nyhetsbrevet kan ni exempelvis ta del av information om aktuella kurstillfällen.

Vid avtalsrörelser skickar vi ut ett specifikt nyhetsbrev som vi kallar "Avtalsnytt". Med avtalsnytt kan ni snabbt ta del av det senaste nyheterna inom avtalsrörelsen som berör våra medlemsföretag och den grafiska branschen.

Gå in på grafiska.se/nyhetsbrev och teckna en prenumeration redan idag!

Goda printnyheter på printpower.se

► På sajten printpower.se håller du dig enkelt uppdaterad på nyheter inom marknadsföring i printmediet. På sajten finns alltifrån inspirerande exempel och case till uppdateringar om trender inom printmarknadsföring i Sverige och Europa. Prenumerera på det månatliga nyhetsbrevet så håller du dig uppdaterad på enklast möjliga sätt.

Prenumerationslänk hittar du längst upp på sidan printpower.se.

Frågor & svar

Hur räknar jag ut semester med frånvaro?

Jag undrar hur länge jag ska räkna den semesterlönegrundande frånvaron för en deltidssjukskriven tjänsteman? Vi tillämpar intjänandeår och semesterår enligt semesterlagen. →

Reglerna för beräkning av semester och semesterlön finns i Semesterlagen och i tjänstemanna-avtalet. Enligt semesterlagen 17 paragraf ska en tjänsteman som är deltidssjukskriven på grund av sjukdom ha semesterlönegrundande frånvaro de första 180 kalenderdagarna på ett helt intjänandeår. Frånvaron upphör att vara semesterlönegrundande då arbetstagaren varit helt eller delvis frånvarande under ett helt intjänandeår, utan längre avbrott i frånvaron än fjorton dagar i en följd.

Att tjänstemannen är delvis frånvarande inom de 180 dagarna påverkar inte intjänandet av betalda semesterdagar, utan all frånvaro är semesterlönegrundande oavsett om den är på heltid eller på deltid.

Efter de 180 kalenderdagarna och om frånvaron är fortsatt

på deltid, räknas den faktiska arbetstiden. Semesterlönegrundande frånvaro ska räknas enligt semesterlagens 17 paragraf under ett helt intjänandeår.

Detta innebär till exempel att om personen insjuknar den första november, så ska semesterlönegrundande frånvaro räknas från och med den 1 november till den 31 mars. Därefter räknas nästföljande år som ett helt intjänandeår från och med den första april med nya 180 kalenderdagar.

Följaktligen kan en deltidssjukskriven ha semesterlönegrundande frånvaro för insjuknandeåret och ett år till (intjänandeår). Därefter tar de semesterlönegrundande frånvarodagarna slut. Fortsätter deltidssjukskrivningen därefter blir underlaget för semesterdagar baserat på den faktiska arbetstiden.

Daniel Peterson svarar på dina funderingar.

Har du som arbetsgivare frågor eller funderingar som berör dina anställda? Ring vår arbetsgivarjour på 08-762 79 70. Jourcen är öppen för alla medlemmar vardagar mellan 8:30–16:30. Det går också bra att maila till info@grafiska.se.

Nu fattar Linus pennan på Grafiska Företagen

När sommaren skiftade över till höst flyttade Linus Ljungström in som ny medarbetare på Grafiska Företagen. Flytten blev inte så lång – han har senast jobbat hos Skogs- och Lantarbetsgivareförbundet (SLA) som delar kontorsvåning med Grafiska Företagen – men hoppet från en bransch till en annan och från en ren arbetsgivarorganisation till en organisation som både företräder arbetsgivarfrågorna och branschfrågorna innebär ändå en hel del nyheter.

– Jag ser verkligen fram emot att få jobba bredare med medlemsföretagen.

SLA jobbar uteslutande med arbetsgivarfrågor och det blir en hel del arbetsrätt. På Grafiska Företagen kommer jag också att få jobba med omvärldsbevakning och att hjälpa medlemsföretagen att förbättra sina affärer – det ska bli väldigt stimulerande och roligt, säger Linus Ljungström.

– Vad pågår i den grafiska världen? Åt vilket håll är det på väg i framtiden? Vilka olika möjligheter dyker upp, som smarta förpackningar, elektroniskt tryck och annat ... Det händer väldigt mycket, och jag ser fram emot att få sätta mig in i detta och att bidra till att göra det tillgängligt för medlemsföretagen.

Precis som hos SLA kommer Linus Ljungströms roll på Grafiska Företagen att vara som kommunikatör och redaktör. Det innebär att det är Linus som kommer att hålla förbundets webbsida och sociala medie-plattformar uppdaterade, och ta hand om produktionen av medlemstidningen Print & Packaging. Det nummer av Print & Packaging du håller i handen är det första Linus har haft ansvar för.

Det ger honom gott om tillfällen att få utlopp för sitt stora intresse för text, form och bild.

– Jag tycker det är väldigt kul att vara grafiskt kreativ och sysslar gärna med det även på fritiden. Då jobbar jag också mycket med text – tack vare mitt musikintresse (trummor och gitarr, reds. anm.) har jag skrivit massor av låttexter och manus genom åren, bland annat, säger Linus Ljungström.

Sedan studierna i Uppsala, vilka avslutades med kandidatexamen i kulturentreprenörskap och en master i digitala medier och samhällsvetenskap, har han redan hunnit jobba på flera olika organisationer på Storgatan 19 i Stockholm.

Han kom dit som trainee på föreningen Svenska i Världen, sedan blev det projektanställning på samma organisation. Sedan blev det mamma-vikariat som kommunikatör och redaktör på SLA, och nu alltså fast anställning i samma roll hos Grafiska Företagen.

– Det är väldigt olika verksamheter och de olika förbundens medlemmar har väldigt olika hjärtefrågor, men något jag har nytta av från tidigare jobb är tankarna kring de tjänster vi erbjuder medlemmarna, bland annat kring hur vi kan förbättra och förenkla vår service till medlemmarna.

Till exempel vore det väldigt kul att titta på hur vi skulle kunna göra kollektivavtalen mer användarvänliga, säger Linus Ljungström.

Men, säger han, exakt vad han kommer att arbeta med är fortfarande inte helt spikat – det blir något kommunikationschef Maria Wikström och medlemmarnas behov i slutänden avgör.

– Och jag har fortfarande en hel del att sätta mig in i innan jag förstår grafiska branschen och förbundets roll helt – det blir en hel del aha-upplevelser såhär till en början, hahaha! •

TEXT PER TORBERGER
FOTO ERIK THOR

»Det händer väldigt mycket, och jag ser fram emot att få sätta mig in i detta.«

Linus Ljungström
Kommunikatör
linus.ljungstrom@grafiska.se

Namn: Linus Ljungström

Vad: Nybliven kommunikatör och redaktör på Grafiska Företagen

Ålder: 33 år

Bor: Stockholm

Matt eller blankt? Måste säga matt. Gillar den rustika känslan.

Tryckteknik? Det är svåra frågor detta. Drar till med offset.

Efterbehandling? En välplacerad bigning är aldrig fel.

Det brinner inte i knutarna. Än.

Den 25 maj 2018 börjar EU:s nya dataskyddsförordning GDPR att gälla. Det kan kännas avlägset, men det är hög tid att sätta sig in i vad de nya reglerna innebär för ditt företag och att lägga upp en plan för vilka anpassningar som behöver göras.

► På grafiska.se finns samlad information och guider om GDPR för grafiska företag.

Grafiska Företagen är bransch-
och arbetsgivarorganisationen
för den grafiska industrin.
grafiska.se

grafiska
FÖRETAGEN

2018

Kalendarium

Februari

- 7–8 Förhandlingsteknik, Malmö
- 9 Samtalsmetodik, bemötande, svåra samtal, Malmö

Mars

- 13–15 Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Umeå

April

- 25–26 Print Next 2018, Stockholm

Maj

- 15–17 Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Malmö

September

- 18–20 Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Stockholm

Oktober

- 22–23 Förhandlingsteknik, Stockholm
- 24 Samtalsmetodik, bemötande, svåra samtal, Stockholm

November

- 6–8 Basutbildning i arbetsmiljö, arbetsrätt och kollektivavtal, Jönköping

Håll dig uppdaterad på grafiska.se/kalender

Missa inte ...

Print Next 2018, den 25 & 26 april